

The Role of Culture in Iran's Foreign Policy and Its Impact on International Law Developments

Mohammadreza. Karimi^{1*}

¹ Master of Laws, Department of International Law, Edalat University, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: m.reza.k1355@gmail.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Karimi, M. (2024). The Role of Culture in Iran's Foreign Policy and Its Impact on International Law Developments. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 3(2), 245-261.

© 2024 the authors. Published by Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

Globalization, driven by modern communication technologies, has transformed the world and the global system since the late 1970s. This transformation initially impacted the economic sphere and subsequently extended to other domains such as politics and culture, to the extent that discussions increasingly focus on the role and position of culture and its effects on politics today. Culture is now also referred to as soft power because it has the ability to influence and change the preferences and behaviors of others. In today's world, the significance of culture is increasingly rising in comparison to hard power (military capabilities), and the field of international relations and the course of global developments have become deeply involved with and influenced by cultural factors. For each country, international credibility and influence among the public opinions of various nations, in its broadest sense, mean achieving soft power, which is one of the fundamental objectives in the realm of international politics. This goal is pursued in each country depending on its regional position, characteristics, resources, domestic conditions, and cultural capacities, using various methods. Therefore, this article, using an analytical and descriptive approach, seeks to examine the role, position, and method of cultural approaches in the foreign policy of countries and their impact on global developments, particularly in the case of Iran. The results indicate that culture plays a significant role in Iran's foreign policy and has profound effects on developments in international law. From a rich history and civilization to religion and language, all these factors contribute to shaping and directing Iran's foreign policies. At the same time, Iran's foreign policies, in turn, impact international laws and institutions, particularly in areas such as human rights, the nuclear program, combating terrorism, and economic sanctions.

Keywords: Globalization, Culture, Foreign Policy, Global Developments.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The role of culture in shaping the foreign policies of nations has increasingly become a focal point of discussion in the field of international relations, especially with the rise of globalization. This transformation, driven by modern communication technologies since the late 1970s, has extended beyond economic realms into politics and culture. The concept of soft power, which emphasizes the ability of culture to influence preferences and behaviors, is now central to understanding international dynamics. The significance of culture, particularly in comparison to hard power like military capabilities, has grown in importance, influencing the course of global developments and international law.

Cultural Influence on Iran's Foreign Policy

Iran's foreign policy is deeply intertwined with its cultural heritage, which includes a rich history, religion, and language. These cultural elements have shaped Iran's approach to international relations, impacting both its strategy and the global perception of the country. The use of culture as a tool in foreign policy, particularly through the lens of soft power, allows Iran to enhance its international credibility and influence. This approach aligns with the broader objective of achieving soft power, which is essential in the realm of international politics (Varner & Varner, 2014).

Globalization and Cultural Integration in Foreign Policy

In the context of globalization, the integration of cultural elements into foreign policy has become crucial. This is evident in Iran's efforts to utilize its cultural resources to navigate the complexities of international law and global politics. The development of international norms and legal frameworks is increasingly influenced by cultural considerations, as seen in Iran's foreign policy strategies. These strategies often reflect the nation's historical and cultural context, which in turn shapes its interactions with international laws and institutions, particularly in areas such as human rights, nuclear programs, and economic sanctions (Mautner, 2011).

Impact on International Law Developments

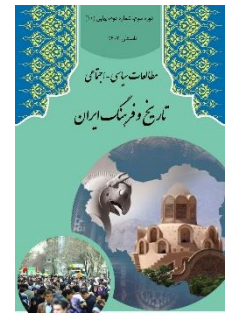
Iran's cultural approach in its foreign policy has had significant effects on international law. The country's emphasis on cultural diplomacy and the promotion of its cultural values on the global stage has contributed to the development of international legal norms. For instance, Iran's stance on human rights and its nuclear program has not only influenced international negotiations but also shaped the global legal discourse in these areas. The impact of Iran's cultural diplomacy is also evident in its efforts to combat terrorism and navigate economic sanctions, where cultural narratives play a crucial role in framing legal arguments and justifications (Khoshvakht, 1996).

Challenges and Opportunities

The intertwining of culture and foreign policy presents both challenges and opportunities for Iran. On the one hand, the reliance on cultural narratives can strengthen Iran's position in international negotiations by appealing to shared cultural values and historical experiences. On the other hand, the global perception of Iran's cultural and religious identity can sometimes lead to misinterpretations and conflicts in international law. Thus, Iran's cultural diplomacy must carefully balance its cultural identity with the pragmatic demands of international law and politics (Thompson, 1990).

Conclusion

In conclusion, culture plays a pivotal role in shaping Iran's foreign policy and its interactions with international law. The integration of cultural elements into foreign policy not only enhances Iran's soft power but also contributes to the development of international legal norms. As globalization continues to influence global politics, the role of culture in foreign policy will likely become even more significant. Iran's experience highlights the importance of cultural diplomacy in navigating the complexities of international relations and law, offering valuable insights for other nations facing similar challenges in the global arena.

نقش فرهنگ در سیاست خارجی ایران و تأثیر آن بر تحولات حقوق بین الملل

محمد رضا کریمی^۱

۱. کارشناسی ارشد حقوق، گروه حقوق بین الملل، دانشگاه عدالت، تهران، ایران.

*ایمیل نویسنده مسئول: ostovar@iaurasht.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

کریمی، محمد رضا. (۱۴۰۳). نقش فرهنگ در سیاست خارجی ایران و تأثیر آن بر تحولات حقوق بین الملل. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۳(۲)، ۲۶۱-۲۴۵.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

جهانی شدن در پرتو فناوری‌های نوین ارتباطی از اواخر دهه هفتاد میلادی جهان و نظام جهانی را متحول ساخته است. این تحول ابتدا در حوزه اقتصاد اثر نمود و سپس حوزه‌های دیگر همچون سیاست و فرهنگ را نیز درگیر خود ساخت بطوریکه امروزه به طور فزاینده‌ای در خصوص جایگاه و نقش فرهنگ و تأثیرات آن بر سیاست سخن به میان می‌آید. فرهنگ را امروزه سیاست نرم نیز می‌نامند چرا که توانایی تغییر در ترجیحات دیگران و جنس آن‌ها را دارا می‌باشد و در جهان امروزه جایگاه آن در برابر قدرت سخت (تسلیمات نظامی) بطور فزاینده‌ای در حال افزایش است و عرصه روابط بین المللی و روند تحولات جهانی به شدت درگیر و تحت تأثیر عوامل فرهنگی قرار گرفته است. برای هر یک از کشورها اعتبار بین المللی و نفوذ در میان افکار عمومی ملل مختلف در معنای عام آن دستیابی به قدرت نرم برای هر یک از کشورها از جمله اهداف بنیادی در حوزه سیاست بین الملل می‌باشد که این مهم در هر یک از این کشورها بسته به جایگاه آن کشور در منطقه، خصوصیات و امکانات آن کشور و شرایط داخلی و ظرفیت‌های فرهنگی هر کشور با روش‌های گوناگونی دنبال می‌شود. از این رو این مقاله با روش تحلیلی و توصیفی درصدد بررسی جایگاه و نقش و شیوه رویکرد فرهنگ بر سیاست خارجی کشورها و تأثیر آن بر تحولات جهانی کشورها علی‌الخصوص ایران می‌باشد. نتایج حاکی است: فرهنگ نقش مهمی در سیاست خارجی ایران ایفا می‌کند و تأثیرات عمیقی بر تحولات حقوق بین‌الملل دارد. از تاریخ و تمدن غنی گرفته تا مذهب و زبان، همه این عوامل به شکل‌گیری و جهت‌دهی سیاست‌های خارجی ایران کمک می‌کنند. در عین حال، سیاست‌های خارجی ایران نیز به نوبه خود بر قوانین و نهادهای بین‌المللی تأثیر می‌گذارند، به ویژه در زمینه‌هایی مانند حقوق بشر، برنامه هسته‌ای، مبارزه با تروریسم و تحریم‌های اقتصادی.

کلیدواژگان: جهانی شدن، فرهنگ، سیاست خارجی، تحولات جهانی.

مقدمه

نقش فرهنگ در سیاست خارجی ایران و تأثیر آن بر تحولات حقوق بین الملل، موضوعی گسترده و پیچیده است که به تحلیل چندین عامل مختلف نیاز دارد. فرهنگ به عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌ها، اعتقادات، سنت‌ها و رفتارهای جامعه، تأثیر بسزایی بر سیاست خارجی هر کشوری دارد. در مورد ایران، این تأثیر به ویژه به دلیل تاریخ طولانی و فرهنگی غنی و همچنین موقعیت جغرافیایی و سیاسی خاص این کشور اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (Varner & Varner, 2014).

در دهه‌های اخیر تحولات حوزه روابط بین الملل، نشانگر اهمیت مقوله فرهنگ در دستیابی به اهداف و بهبود روابط میان دولت‌ها است؛ به نحوی که امروزه شاهد ظهور و تشکیل اتحادیه‌های فرهنگی در عرصه جهانی بوده تا از این طریق، زمینه تنازعات و چالش‌های بین المللی، برطرف و موجب هم‌گرایی دولت‌ها و ملت‌ها گردد (Mautner, 2011). کسب وجهه و اعتبار بین المللی و نفوذ در افکار عمومی و یا به تعبیری، دسترسی به قدرت نرم از این رو از جمله اهداف مهم و در عین حال تصریح نشده دیپلماسی کشورها در حوزه سیاست بین الملل است که این مهم به تناسب موقعیت، جایگاه، امکانات، فرصت‌ها و ظرفیت‌های فرهنگی هر کشور به شیوه‌ها و مکانیسم‌های مختلف، تعقیب می‌گردد. چه زبان، فرهنگ زبان ملایمی است که می‌تواند زمینه‌ساز و حامی روابط رسمی میان دولت‌ها و نیز مانع بروز بحران‌های خشونت‌بار در عرصه روابط بین الملل گردد (Khoshvakht, 1996). از این رو دولت‌ها درصدد تحکیم بنیان‌های معرفتی فرهنگ خود و تعمیم ارزش‌ها، دانش‌ها و نگرش‌های تولید شده به فراسوی مرزهای جغرافیایی خود می‌باشند، تا یکی از ابزارهای اعمال قدرت را در کنار قدرت سیاسی و نظامی (قدرت سخت) همراه خود نموده و با استعانت از مکانیسم اقناع فرهنگی به جای کاربرد زور، اذهان و افکار عمومی جهانیان را در راستای منافع و اهداف خود هم سو نمایند. فرهنگ از سویی به عنوان موتور محرکه توسعه، زمینه ساز حرکت جوامع و الگوهای رفتار سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است که با فروکش کردن چالش‌های ایدئولوژیکی، نقش آن به عنوان پارادایم جایگزین به تدریج، اهمیت یافته است. نظریه‌های فرهنگی گوناگونی از این رو با هدف توضیح و تفسیر جایگاه فرهنگ در سیاست داخلی و خارجی و نیز در سطوح جهانی ظهور نمودند (توحید فام، ۱۳۸۲). پیش فرض اساسی نظریه‌های فرهنگی، آن است که رفتار و کنش‌های انسان در زندگی فعال و پویای اجتماعی و برقراری رابطه با دیگران، متأثر از الگوهای روابط اجتماعی و گرایش‌های فرهنگی است. اینگونه نظریه‌ها به دنبال شناخت زمینه‌ها، فرایند شکل‌گیری و بروز الگوهای رفتاری، ارزش‌ها، اعتقادات و ترجیحات ما در زندگی اجتماعی هستند؛ بنابراین معتقدند که از این طریق می‌توان رفتار سیاسی انسان را شناخت (Thompson, 1990).

سیاست فرهنگی (این نوع نگرش به سیاست) استلزامات نظری و عملی خاصی به همراه دارد: از جمله موجب می‌گردد که تعریف سیاست، نه منحصر در سطح و محدوده پدیده‌ای به نام دولت، بلکه به مثابه پدیده‌ای در همه روابط، جلوه‌ها و نهادهای اجتماعی تعریف شود. هم چنین تلقی سیاست به عنوان یک حساسیت فرهنگی تا یک فعالیت نهادمند، و باور به این که هر چیزی، فرهنگی است؛ بنابراین همواره، نظم اجتماعی از طریق فرهنگ ساخته می‌شود، مورد مخالفت قرار می‌گیرد و باز تولید می‌شود (Tajik, 2007). بر این اساس، چهره زمخت سیاست و قدرت، به وسیله ابزارها و روش‌های فرهنگی، تلطیف می‌شود و زیرساخت‌های فرهنگی، موجب سامان دادن به فعالیت‌های سیاسی در سطح سیاست داخلی و سیاست جهانی می‌گردد.

نظریه‌پردازی و تحلیل انتقادی درباره فرهنگ، تمدن و فرآورده‌های فرهنگی آن در دوره معاصر، از چشم‌اندازهای گوناگون، ادبیات گسترده‌ای را به وجود آورده است که عواملی چون: مهاجرت‌های گسترده و ارتباطات فرهنگی، آمیختگی فرهنگ با سیاست، اقتصاد، گسترش شبکه‌های ماهواره‌ای و ارتباطی با نقش رسانه‌ها در ترویج فرآورده‌های فرهنگی و ظهور اشکال مختلف فرهنگ، ضرورت مطالعات فرهنگی را

مضاعف نمود؛ تا جایی که گسترش موج جهانی شدن فرهنگ، مقاومت‌هایی را از سوی خرده فرهنگ‌ها به همراه داشت. این خود موجب شد رابطه میان فرهنگ و حوزه‌های مختلف، از جمله قدرت و سیاست، در سطح بین‌المللی هویدا شده و در کانون توجه محققان روابط بین‌الملل و سیاست بین‌الملل قرار گیرد (Mazarr, 1989).

لذا در این خصوص این گونه تئوری‌ای می‌توان مطرح نمود که (تلاش در تولید، تأمین و اقلان ارزش‌ها، ایستارها و طرز تلقی‌های مشترک، موجب کسب قدرت فرهنگی و در نتیجه، موجب تسهیل در دستیابی به اهداف و منافع ملی کشورها و نیز موجب ارتقاء و کارآمدی سیاست خارجی کشورها و از سویی کاربرد قدرت فرهنگی، موجب شکل‌گیری فرهنگ مقاومت در عرصه سیاست جهانی می‌گردد). جهت آزمون این تئوری ابتدا برخی از مفاهیم کلیدی، تعریف و به عوامل تشکیل دهنده قدرت نرم اشاره می‌گردد. سپس چگونگی و تأثیر آن بر سیاست خارجی، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

همبستگی فرهنگ و سیاست در نظام بین‌المللی

نخستین بار «ایوشومی»، جامعه‌شناس فرانسوی در خصوص رابطه فرهنگ با سیاست که مدت‌ها مورد غفلت واقع شده بود، اعلام کرد که فرهنگ، یک بعد سیاسی نیز دارد؛ زیرا فرهنگ، خود را در پشت تمام کنش‌های فردی و اجتماعی، پنهان نموده و همان گونه که بر رفتار اجتماعی، اثر می‌گذارد بر رفتار سیاسی هم، تأثیرات مهمی را بر جا می‌گذارد (نقیب زاده، ۱۳۸۲). با این حال، سال‌ها طول کشید تا چگونگی رابطه سیاست و فرهنگ و تأثیر و تأثر آن‌ها بر یکدیگر در حوزه روابط بین‌الملل طرح شود و تنها در دهه‌های هفتاد و هشتاد قرن بیستم میلادی بود که نظر عده‌ای از متخصصین روابط بین‌الملل به این نکته مهم معطوف گردید که اساساً فرهنگ بر روی رفتار و کنش‌ها در سیاست خارجی و رفتارهای بین‌المللی کشورها در عرصه سیاست جهانی اثر می‌گذارد. این مسئله موجب شد شاخه‌ای از دانش با عنوان «جامعه‌شناسی روابط بین‌الملل» شکل گیرد تا تأثیر فرهنگ و سیاست را در رفتارهای سیاسی در عرصه روابط بین‌الملل و سیاست جهانی مورد مطالعه قرار دهد (Naqibzadeh, 2003). از این رو محققانی چون ریمون آرون، مارسل مرل، استانلی هافمن و... تلاش نمودند تا فرضیاتی پیرامون تأثیر خلق و خوی ملت‌ها و نقش هنجارها و ارزش‌های ملی و فرهنگی را مطرح و مورد بررسی قرار دهند. و به تدریج، این موضوع در بین محققان روابط بین‌الملل با استقبال مواجه شد.

تأثیر فرهنگ و خلق و خوی اقوام و ملت‌ها و هم چنین نحوه اثرگذاری فرهنگ ملی، نه تنها بر سیاست خارجی و رفتار بین‌المللی، بلکه بر نحوه جنگ و دفاع هم تأثیرگذار است. این نظریه‌ها به این نتیجه می‌رسند که همه ملت‌ها حتی در جنگیدن نیز فرهنگ و سبک و سیاق خاص خود را دارند. یعنی در نحوه جنگیدن، در چگونگی تدوین یک استراتژی، روش خاص هر قوم و هر ملتی با فرهنگ دیگر متفاوت است. استانلی هافمن نیز معتقد است که فرهنگ و خلق و خوی هر ملتی بر رفتار سیاسی آن‌ها در عرصه سیاست جهانی، تأثیر گذار است. وی این دیدگاه را با مثالی از رفتار سیاسی امریکایی‌ها در عرصه سیاست جهانی، تعقیب می‌کند، وی بر این عقیده است که علت اصلی دخالت امریکایی‌ها در مسائل جهانی، ریشه‌ای فرهنگی دارد؛ زیرا امریکایی‌ها در مسائل جهانی، مسئولیتی را بر دوش خود احساس می‌کنند. آن‌ها خود را روی یک جزیره‌ای می‌بینند که هیچ خطری متوجه آن‌ها نیست و در اطراف آن‌ها انسان‌هایی در حال غرق شدن هستند. که دست نیاز به جانب آن‌ها دراز کرده‌اند. بنابراین، مداخله امریکایی‌ها نه از روی خبث طینت، بلکه جزئی از فرهنگ سیاسی آن‌هاست. آن‌ها وظیفه اخلاقی خود می‌دانند که در مسائل سیاسی جهان شرکت کنند و این دخالت را لطفی به حال ملت‌های جهان تلقی می‌کنند (Naqibzadeh, 2003). بنابراین، امروزه می‌بینیم که فرهنگ، توجه اهل سیاست را به خود جلب نموده است. این امر نه به این معناست که سیاستمداران، همیشه

اهل فرهنگ‌اند. بلکه به این معناست که فرهنگ هم به عنوان ابزار سیاست، شناخته شده و هم به عنوان یک امر مطلوب اجتماعی که وظیفه دولت، ترویج و ارتقای آن است (Throsby, 2003).

در اکثر موارد، نظریه پردازان بدون آن که ذکر از ایدئولوژی‌ها و فرهنگ خاص به عمل آورند عملاً و به صورت ناخودآگاه بر مبنای این متغیر، سیاست جهانی را تبیین و تفسیر می‌کنند (Ghavam, 2005).

مکانیزم تأثیر فرهنگ بر سیاست خارجی

فرهنگ سیاسی، محیط نظام سیاسی را مملو از ارزش‌ها و هنجارهایی می‌سازد که نظام سیاسی برای مشروعیت بخشیدن به داده‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود می‌باید در تبادلات و تعاملات دائمی با این ارزش‌های محیطی به سر ببرد. بدین ترتیب، قابلیت نمادی هر نظام سیاسی، بر اساس ارتباط یافتن تصمیمات و استراتژیهای آن با ارزش‌های حاکم بر جامعه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. به همین دلیل، ضروری است ویژگی‌های ارزشی و به طور کلی فرهنگ جوامع در رابطه با منافع ملی مورد تحلیل قرار گیرد (Ghavam, 1994). به طور مثال، منافع ملی که مفهوم اساسی سیاست خارجی است، در برگیرنده همه ارزش‌های ملی است؛ ارزش‌هایی که می‌توان آن‌ها را بر خاسته از فرهنگ و به مثابه بیان و تجلی مفهوم انسجام آن دانست؛ ارزش‌هایی که درستی یا عادلانه بودن اعتقادات را مشخص می‌کند (Frankel, 1991).

دیسون معتقد است؛ دولت چارچوبی از ارزش‌هاست که در درون آن، زندگی عمومی جریان می‌یابد و خود، قدرت عمومی را در جهت تحقق آن ارزش‌ها به کار می‌برد. کنش‌گران سیاست خارجی در درون روابط نهادی شده اجتماعی زیست می‌کنند و در جهت هم‌نو شدن با ارزش‌های موجود در جامعه، از خود کنش‌نشان می‌دهند. به تعبیر جامعه‌شناسان، نوعی اجبار اجتماعی آنان را وادار به تبعیت و هم‌نوایی با این ارزش‌ها می‌سازد. افزون بر اجبار اجتماعی (که می‌تواند جنبه ذهنی و یا عینی داشته باشد)، نقش فزاینده افکار عمومی بر فرایند سیاست‌گذاری خارجی غیر قابل انکار است؛ اگر چه واکنش افکار عمومی در جوامع مختلف، متفاوت است. به طور مثال، در رژیم‌های سلسله‌مراتبی که رهبری از بالا سازماندهی می‌شود، هدایت افکار عمومی از طریق حکومت دنبال شده و حتی وسایل ارتباط جمعی توسط رژیم کنترل می‌شود؛ حال آن که کشورهایی که از سیستم‌های بازتری برخوردارند و برای مردم امکان دست‌یابی به اطلاعات بیشتر است، شهروندان چه به صورت نامنسجم و یا از طریق مطبوعات و احزاب، قضاوت‌هایشان درباره حکومت را بیان می‌کنند.

همان‌طور که دیوید هیوم نوشته است؛ حکومت، تنها بر پایه افکار و عقاید تشکیل می‌یابد؛ این قاعده کلی درباره مستبدترین و نظامی‌ترین، و نیز آزادترین و مردمی‌ترین حکومت‌ها صادق است (Frankel, 1991). افکار عمومی به مثابه یک قاعده اخلاقی، نیرویی نهفته در جوامع انسانی است که رهبران را وادار به تبعیت می‌کند؛ هر چند درجه معینی از تأثیرگذاری آن قابل پیش‌بینی و ارزیابی نیست.

نفوذ بیگانگان در ایران قبل از انقلاب اسلامی و اثرات فکری و سیاسی ناشی از آن، بعداً تأثیرات عمیقی بر عملکرد سیاست خارجی ایران بر جای گذاشت. در تدوین خط مشی سیاست خارجی، فرهنگ به صورت عوامل ذهنی، امنیتی و یا تهاجمی مطرح می‌شود (Sariolghalam, 1998).

به هر حال، تأسیسات سیاست خارجی حداقل به دو طریق از این فرآیند (ارزش‌های محیطی) تأثیر می‌پذیرد:

۱) از طریق فرآیند تصمیم‌گیری، به طوری که تصمیم‌گیرندگان با تأثیرپذیری از محیط ارزشی و خاستگاه فرهنگی خود، به سیاست

گذاری می‌پردازند؛

۲) از طریق منش و سبک ملی در شکل گیری ذهنیت مردم یک کشور نسبت به نوع روابط با بیگانگان؛ مثل نگرش ایرانیان نسبت به اعراب که از نوعی احساس غرور نسبت به گذشته و نیاکان خود ناشی می شود.

فرهنگ بین المللی و سیاست خارجی

فرهنگ بین المللی، عبارت است از ارزش ها و هنجارهای عامی که در طول زمان، مورد پذیرش جامعه بین الملل قرار گرفته و دارای عملکردهای خاصی می باشند. تجلی این فرهنگ را می توان در چهارچوب عملکرد رژیم های بین المللی و در قالب هنجارها، مقررات، قوانین و کنوانسیون های بین المللی مشاهده کرد. آن چه این فرهنگ را غنی تر می کند، هنجارها و ارزش های مشترک بین جوامع است که از طریق دستگاه سیاست خارجی کشورها در مناسبات و تعاملات بین المللی، خود را نشان می دهد (قوام، ۱۳۸۴). بنابراین، دستگاه سیاست خارجی کشورها در تلاش است تا ارزش ها و هنجارهای داخلی خود را که سازنده هویت جامعه خود است به هنجارها و ارزش های جهانی تبدیل نموده و به تدریج در فرهنگ جهانی سهیم شوند (Rosen, 2006). در این صورت به دلیل نمود ارزش های فرهنگ داخلی در فرهنگ جهانی، سهل تر و کم هزینه تر می توان اهداف و منافع خود را تعقیب نمود. به طور کلی در زمینه سیاست خارجی و چگونگی ارتباط آن با قدرت نرم می توان سه وظیفه اساسی برای دستگاه سیاست خارجی تصور نمود (Rocher, 1988).

۱. ارتقای میزان مشروعیت نظام سیاسی در دیدگاه افکار عمومی بین الملل، مشروعیت نظام، ریشه در سازوکارهای داخلی آن دارد، اما واحدهای سیاسی می بایست مواظب رفتارهای سیاسی خود در سطح جهانی و واکنش ها و عکس العمل های کشورهای دیگر نسبت به تصمیمات سیاسی خود باشند. امروزه، شاهد ظهور مؤسسات و نهادهای بین المللی، عموماً با دغدغه های فرهنگی مثل تأمین صلح و امنیت. حفظ حقوق بشر، حفظ حقوق زنان و تقویت کشورهای ضعیف هستیم. با افزایش چنین نهادها و مؤسسات بین المللی دولتی و غیر دولتی، هر کشوری می بایست آن گونه رفتار نماید که از رهگذر تعامل با این مراکز و نهادها بر مشروعیت خویش در امور انسانی و بشر دوستانه بیفزاید بنابراین، یکی از وظایف مهم دستگاه سیاست خارجی کشورها، ارتقای میزان مشروعیت خود در سطح بین المللی است.

۲. کسب پرستیژ بین المللی: یکی دیگر از وظایف دستگاه سیاست خارجی هر کشور، کسب پرستیژ، حیثیت، اعتبار و آبرو در صحنه بین المللی است که خود، موجب افزایش و توان قدرت نرم یک کشور می گردد. به این معنا که جایگاه و موقعیت یک کشور در نظام جهانی در پیشبرد اهداف و منافع ملی آن کشور مؤثر است.

۳. مدیریت افکار عمومی: مدیریت افکار عمومی، یکی دیگر از وظایف سیاست خارجی در چهارچوب قدرت نرم است. دیپلماسی عمومی، بخشی است که می تواند با اتخاذ روش های نرم و به دور از خشونت، افکار عمومی را مدیریت نماید. دیپلماسی عمومی، شامل برنامه هایی هم چون انتشار کتاب، ساخت و پخش فیلم های سینمایی و مستند، برنامه های رادیو و تلویزیونی به زبان های رایج بین المللی و برگزاری همایش ها و کنگره های بین المللی، جهت نزدیک نمودن ایده ها، افکار، اندیشه ها و سیاست ها در عرصه جهانی است. این مؤلفه ها عمدتاً در چهارچوب مکانیسم های قدرت نرم و به دور از هرگونه سازوکارهای قدرت سخت صورت می گیرد که به نظر می رسد متولی دولتی آن، دستگاه سیاست خارجی کشورهاست.

مصادیق تأثیر فرهنگ ایرانیان بر سیاست خارجی

سیاسیون و دولتمردان حتی به ظاهر ملی و مردمی در ایران، هیچ گاه نتوانسته اند با اطمینان خاطر روی حمایت توده‌ها و شعارهای آنان حساب کنند (Kazemi, 1997). به هر حال با بررسی مولفه‌های بارزی که بیشتر به آن اشاره شد، تا حد زیادی می‌توان به تأثیرات آن‌ها بر سیاست خارجی پی برد.

آنچه در پی خواهد آمد، بیان مواردی است در سیاست خارجی دو دهه گذشته که به تبیین حاکمیت فرهنگ پیرو منشانه در جامعه ایرانی، یاری می‌رساند:

الف - راهبرد سیاست خارجی ایران در دوران جنگ ایران و عراق، بر پایه شعار جنگ، جنگ تا پیروزی، راه قدس از کربلا می‌گذرد، جنگ نعمت است و اگر جنگ بیست سال هم طول بکشد، ما ایستاده ایم مورد تأکید نخبگان سیاسی جمهوری اسلامی ایران قرار داشت. این راهبرد، مورد پذیرش همه رهبران سیاسی قرار داشت واز حمایت جدی و قدرت مند مردم و اغلب گروه‌های سیاسی برخوردار بود. اما زمانی که شرایط داخلی و خارجی، سیاست‌گذاران ایران را وادار به پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل، از سوی رهبران سیاسی و در رأس آنان، امام خمینی (ره)، نموده است، مردم نیز به پیروی از نخبگان سیاسی، پایان جنگ را پذیرا شدند.

ب - فاجعه خونبار مکه، در تابستان ۱۳۶۶ و کشته شدن چهار صد تن از زاران ایرانی توسط پلیس رژیم سعودی، منجر به قطع روابط ایران و عربستان گردید. انتقاد شدید ایرانیان نسبت به این حادثه، تا حدی بود که امام خمینی (ره) اعلام داشت ما اگر از صدام بگذریم، ما اگر از همه کسانی که با ما بدی کردند بگذریم، نمی‌توانیم از مسأله حجاز بگذریم (امام خمینی، صحیفه نور جلد ۲۰).

پس از آن، فضای روابط دو کشور به شدت تیره شده و مردم انزجار شدیدی نسبت به حکام عربستان سعودی از خود نشان دادند؛ ولی پس از این که نخبگان سیاسی کشور ضرورت بهبود روابط با این کشور را احساس کردند، روابط مسالمت آمیزی برقرار گردید و مردم نیز وضعیت تازه در روابط دو کشور را پذیرا شدند. پس از آن نیز ملاقات‌هایی میان سران دو کشور صورت گرفت. (روزنامه همشهری، ۱۳۷۶)

ج - رابطه ایران و آمریکا از همان ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، موضوع مناقشات بسیاری در داخل کشور بود. هر چند در دهه اول استقرار نظام اسلامی، درباره ایجاد رابطه یا کاهش تنش با آمریکاییان، سخنانی به میان آمد؛ اما فضای کشور به گونه‌ای بود که با واکنش شدید مردم و اکثریت رهبران انقلاب مواجه می‌شد. اما در دهه دوم، مواضع نخبگان کمی تعدیل شد و به همان نسبت مواضع مردم نیز تغییر می‌کرد. به طور مثال زمانی که برخی نخبگان رسمی کشور، نسبت به رابطه با آمریکا از موضعی ملایم تر نسبت به چپ‌گرایان سخن می‌گویند، مردم اعتراضی نمی‌کنند؛ ولی زمانی که خود حکومت از آنان برای راهپیمایی در سالگرد ۱۳ آبان (تسخیر لانه جاسوسی) دعوت می‌نماید، به شدت نسبت به آمریکا موضع‌گیری می‌کنند. نکته مهمی که وجود دارد، این است که در حال حاضر نیز بخشی از منازعات داخلی در مورد اتخاذ مواضع ملایم تر نسبت به آمریکا، ناشی از اختلافات میان جریان‌های سیاسی‌ای می‌باشد که بخش‌هایی از نظام سیاسی را در اختیار دارند. به طور مثال، مواضع معتدل دولت سید محمد خاتمی (رئیس‌جمهور) در مقابل آمریکا مورد حمایت بسیاری از طرفداران وی می‌باشد؛ این در حالی است که سایر رهبران نظام سیاسی از موضعی رادیکال و مورد حمایت طرفداران خود، برخوردارند.

نمونه‌های بسیاری از تجلی عنصر تابعیت در رفتار سیاست خارجی، قابل‌بازیابی است که در جای خود می‌تواند به صورت موضوع مستقلی مورد بررسی قرار گیرد.

عنصر اساسی دیگری که در فرهنگ ایرانیان به ویژه پس از انقلاب اسلامی و استقرار حکومت دینی باید بدان توجه نمود، فرهنگ و سنت های شیعی است. در رژیم پیشین، زمانی که ارزش های نخبگان حاکم در تعارض با ارزش های جامعه دینی قرار گرفت، همین بخش از فرهنگ ایرانیان، بنیان ستیز اجتماعی با حاکمان پهلوی را ایجاد کرد و به خلق انقلابی عظیم منجر شد.

قسمت اعظمی از رفتار سیاست خارجی در یک بستر ایدئولوژیک قرار داشت؛ حتی زمانی که دچار تناقض در رفتار خود با کشورهای دیگر شدیم، دکترین های سیاست خارجی مانند: نظریه عاشورایی که معتقد به الویت امنیت امت اسلامی بر امنیت ملی بود و نظریه ام القریابی که حفظ نظام اسلامی (امنیت ملی) و تأمین منافع ملی را واجب می دانست، شکل گرفت (Schiller, 1998). این نظریات، دو قرأت متفاوت در سیاست خارجی است که هر دو بر مبنای اندیشه ها و ارزش های دینی استوار بوده و فرهنگ ایرانیان را از خود متأثر ساخته اند.

در عین حال، بسیاری از کنش های سیاسی در ایران که در روابط خارجی متبلور گشته، از نمادهای مذهبی، الهام گرفته است. جنگ هشت ساله ایران و عراق، نمونه برجسته ای از به کارگیری این نمادهاست. اصل دعوت و صدور انقلاب و همچنین حفظ دارالاسلام و تحقق حکومت جهانی اسلام- در ابتدای انقلاب توسط مجاهدین انقلاب اسلامی، سخن از اتحاد جماهیر اسلامی رانده شد- از مواردی است که در سیاست خارجی به کار گرفته شد.

حفظ دارالاسلام و مخالفت با استیلای غیر مسلمین (قاعده نفی سبیل در سیاست خارجی اسلام) که منجر به قطع روابط سیاسی با اسرائیل و آفریقای جنوبی گردید، باعث تقویت جنبه ای دیگر از فرهنگ ایرانیان گردید و آن، روحیه بیگانه ستیزی آنان است. میرون رزان و راجر ساوری، رفتار سیاسی ایرانیان را در سیاست خارجی مبتنی بر جزمیت شیعی پنداشته که در قانون اساسی نیز تجلی یافته است؛ این که، مسلمانان یک ملت هستند و حکومت ایران باید پیوسته تلاش کند که وحدت میان آنان را تأیید کند و از مستضعف در مقابل مستکبر حمایت کند و همچنین حمایت از نهضت های آزادی بخش، از اصول سیاست خارجی ایرانیان است (Fuller, 1994).

از سوی دیگر، نگاه بدبینانه و سوء ظن در دوره معاصر نسبت به غرب به ویژه بریتانیا و آمریکا، از اوایل دهه ۵۰ و بعد از انقلاب اسلامی که در روابط خارجی مابا دیگران تأثیر نامطلوبی داشته است، از تجارب تاریخی ریشه گرفته است. فرد هالیدی می گوید:

گرایش های سیاست خارجی انقلاب تا حد زیادی محصول تأثیرات بین المللی بر ایران در دوره پیش از ۱۹۷۹م. می باشد (Fuller, 1994).

این که در روابط با برخی کشورها و حتی همسایگان خود، چنین بیانیه‌هایی که آنان یک دستور کار سیاسی را دنبال می کنند که اهداف آن پنهان است، عرصه بین المللی را برای خود دچار چالش می کنیم؛ هر چند در روابط با همسایگان که تا پیش از این به آنان، به عنوان عناصر وابسته به قدرت‌ها نگاه می شد، تا حدی اعتدال ایجاد شده است.

این نگاه بدبینانه به آفرینش دیدگاه توطئه نیز یاری رسانده و حس بیگانه ستیزی مردم را تشدید نموده است. این دیدگاه به سادگی در لابلای کلام نخبگان سیاسی و تحلیل صاحب نظران و نویسندگان قابل دست یابی است، به گونه ای که بخشی از ادبیات سیاسی ایرانیان را تشکیل می دهد. هر چند امنیت و منافع ملی کشورها اقتضا می کند که رفتار بیگانگان و به ویژه دشمنان خارجی را به دیده تیز بین بنگرند؛ اما این مسأله نباید تمامی تحلیل های سیاست خارجی را تحت الشعاع خود قرار دهد.

تأثیر دیدگاه توطئه چنان در ذهن برخی از تحلیل گران رسوخ یافته است که روابط میان سایر کشورها را نیز بر این اساس مورد ارزیابی قرار می دهند. به طور مثال، در تحلیل حمله به اتوبوس جهانگردان در مصر در سال ۱۳۷۶، مشاهده گردید که مطبوعات و حتی پژوهش گران ایرانی، کل ماجرا را به یک توطئه از پیش طراحی شده انگلیسی مرتبط می دانسته اند؛ حال این که عده ای دیگر، با بررسی سوابق این

اقدام، آن را به اسلام گرایان نسبت دادند، و نمایندگان مصری و پارلمان مصر تأکید داشتند این حوادث به سود اسرئیل است (Ahmadi, 2006).

بررسی تأثیر مقولات فرهنگی بر تحولات حقوقی در عرصه جهانی

تأثیر مقولات فرهنگی بر تحولات حقوقی در عرصه جهانی می‌تواند به طرق مختلفی صورت گیرد. فرهنگ به عنوان یک عامل کلیدی در شکل‌دهی به هنجارها، ارزش‌ها و رفتارها، می‌تواند بر قوانین و نهادهای بین‌المللی تأثیر بگذارد (Schachter, 1982). در زیر به برخی از این تأثیرات می‌پردازیم:

تأثیر بر تدوین و تفسیر قوانین بین‌المللی

کشورها در فرآیند تدوین قوانین بین‌المللی، ارزش‌ها و اعتقادات فرهنگی خود را منعکس می‌کنند. برای مثال، قوانین حقوق بشر می‌توانند تحت تأثیر دیدگاه‌های فرهنگی مختلف قرار گیرند. کشورهای با پیشینه فرهنگی مختلف ممکن است تفسیرهای متفاوتی از مفاهیم حقوق بشر، مانند آزادی بیان یا حقوق زنان، داشته باشند. فرهنگ بر نحوه تفسیر و اجرای قوانین بین‌المللی نیز تأثیرگذار است. دادگاه‌ها و نهادهای بین‌المللی ممکن است تفسیرهای متفاوتی از قوانین داشته باشند که به تفاوت‌های فرهنگی بین قضات و کشورهای عضو بستگی دارد.

نقش دیپلماسی فرهنگی

کشورها از دیپلماسی فرهنگی برای ترویج ارزش‌های فرهنگی خود و تأثیرگذاری بر قوانین و هنجارهای بین‌المللی استفاده می‌کنند. این می‌تواند شامل برگزاری رویدادهای فرهنگی، تبادلات آموزشی، و حمایت از پروژه‌های فرهنگی در سایر کشورها باشد. دیپلماسی فرهنگی می‌تواند به شکل‌دهی هنجارهای بین‌المللی کمک کند. برای مثال، کشورهایی که بر اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی تأکید دارند، می‌توانند نقش مهمی در تدوین و اجرای قوانین بین‌المللی مرتبط با حفاظت از میراث فرهنگی ایفا کنند (Moshirzadeh, 2017).

تأثیر بر رفتارهای بین‌المللی

فرهنگ می‌تواند بر نحوه برقراری روابط بین‌المللی تأثیر بگذارد. کشورهایی که ارزش‌های فرهنگی مشابهی دارند، ممکن است همکاری‌های نزدیک‌تری در زمینه‌های حقوقی و دیپلماتیک داشته باشند. در مذاکرات بین‌المللی، تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند بر روند و نتایج مذاکرات تأثیر بگذارد. تفاوت‌های فرهنگی در نحوه ارتباط، مذاکره و توافق می‌تواند به تفاوت‌های مهمی در تدوین و اجرای توافقات بین‌المللی منجر شود.

تأثیر بر حقوق بشر و حقوق بشردوستانه

فرهنگ می‌تواند بر تفسیر و اجرای حقوق بشر تأثیر بگذارد. کشورهایی که دارای سنت‌های فرهنگی و مذهبی خاصی هستند، ممکن است تفسیرهای متفاوتی از حقوق بشر داشته باشند. این می‌تواند منجر به تفاوت‌های مهمی در قوانین و سیاست‌های ملی و بین‌المللی شود. در زمینه حقوق بشردوستانه نیز، تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند بر نحوه اجرای قوانین و رفتارها در زمان جنگ و مناقشات تأثیر بگذارد. احترام به آداب و رسوم فرهنگی و مذهبی می‌تواند به بهبود وضعیت حقوق بشردوستانه کمک کند.

تأثیر بر حقوق تجارت بین الملل

فرهنگ می تواند بر قوانین و مقررات تجاری بین المللی تأثیر بگذارد. برای مثال، نگرش های فرهنگی مختلف به مالکیت معنوی می تواند بر قوانین مرتبط با حقوق مالکیت معنوی تأثیر بگذارد. تفاوت های فرهنگی می توانند بر مذاکرات تجاری بین المللی تأثیر گذار باشند. این تفاوت ها می توانند شامل نگرش های متفاوت به زمان، قراردادهای، و تعهدات تجاری باشند.

تأثیر بر محیط زیست و حقوق بین المللی محیط زیست

فرهنگ ها می توانند نگرش ها و رفتارهای متفاوتی نسبت به محیط زیست داشته باشند. این تفاوت ها می توانند بر قوانین و مقررات محیط زیستی بین المللی تأثیر بگذارند. برای مثال، برخی فرهنگ ها احترام زیادی برای طبیعت و محیط زیست قائل هستند و این می تواند به تصویب و اجرای قوانین سخت گیرانه تر محیط زیستی منجر شود. در مذاکرات و توافقات زیست محیطی بین المللی، تفاوت های فرهنگی می توانند نقش مهمی ایفا کنند. فرهنگ های مختلف ممکن است اولویت های متفاوتی در زمینه حفاظت از محیط زیست داشته باشند، که می تواند بر نتیجه این مذاکرات تأثیر گذار باشد.

تأثیر بر حل منازعات و میانجی گری بین المللی

فرهنگ های مختلف روش های متفاوتی برای حل منازعات دارند. این تفاوت ها می توانند بر فرآیند میانجی گری و حل منازعات بین المللی تأثیر بگذارند. برای مثال، برخی فرهنگ ها ممکن است به میانجی گری و مذاکره به عنوان بهترین راه حل نگاه کنند، در حالی که دیگران ممکن است به استفاده از راه حل های قضایی تمایل داشته باشند. احترام به تفاوت های فرهنگی در فرآیند حل منازعات می تواند به دستیابی به توافقات پایدارتر کمک کند. شناخت و احترام به ارزش ها و نگرش های فرهنگی مختلف، می تواند به ایجاد اعتماد و همکاری بیشتر بین طرف های درگیر منجر شود.

تأثیر بر حقوق بین المللی بشردوستانه و قوانین جنگ

در زمان جنگ، احترام به آداب و رسوم فرهنگی و مذهبی می تواند به کاهش خشونت و بهبود وضعیت بشردوستانه کمک کند. قوانین بین المللی بشردوستانه، مانند کنوانسیون های ژنو، بر اهمیت احترام به فرهنگ و مذهب تأکید دارند. یکی از موضوعات مهم در حقوق بین المللی بشردوستانه، حفاظت از میراث فرهنگی در زمان جنگ است. فرهنگ ها و تمدن های مختلف دارای میراث های فرهنگی ارزشمندی هستند که باید در زمان منازعات مسلحانه محافظت شوند. قوانین بین المللی مانند کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه برای حفاظت از اموال فرهنگی در زمان منازعات مسلحانه، به این موضوع پرداخته اند.

تأثیر بر حقوق پناهندگان و مهاجران

تفاوت های فرهنگی می توانند بر نحوه پذیرش و حمایت از پناهندگان و مهاجران تأثیر بگذارند. کشورهایی که دارای فرهنگ های بازتر و پذیراتری هستند، ممکن است سیاست های مهاجرتی و پناهندگی سخاوتمندانه تری داشته باشند. یکی از چالش های مهم در حقوق پناهندگان، ادغام فرهنگی آن ها در جوامع میزبان است. تفاوت های فرهنگی می توانند به مشکلات و تنش های اجتماعی منجر شوند، اما با سیاست های مناسب و احترام به تفاوت های فرهنگی، می توان به ادغام بهتر پناهندگان کمک کرد.

بنابراین فرهنگ ها به شکل گیری و جهت دهی به حقوق بین الملل و تحولات آن نقش بسزایی ایفا می کنند. تفاوت های فرهنگی بر تدوین و تفسیر قوانین، دیپلماسی فرهنگی، رفتارهای بین المللی، حقوق بشر، حقوق بشردوستانه، حقوق تجارت بین الملل، حقوق محیط زیست، حل منازعات، و حقوق پناهندگان تأثیر گذار هستند. درک و احترام به این تفاوت ها می تواند به تقویت همکاری ها و تعاملات بین المللی، و ایجاد یک نظم حقوقی جهانی عادلانه تر و پایدارتر کمک کند.

تأثیر فرهنگ سیاسی خارجی ایران بر تحولات حقوق بین‌الملل

فرهنگ سیاسی خارجی ایران به طور عمیقی متأثر از تاریخ، مذهب، ایدئولوژی و نگرش‌های فرهنگی این کشور است. این فرهنگ سیاسی، تأثیرات گسترده‌ای بر روابط بین‌الملل و تحولات حقوق بین‌الملل دارد. در ادامه به بررسی جزئیات این تأثیرات می‌پردازیم:

نقش مذهب در سیاست خارجی ایران

مذهب شیعه به عنوان دین رسمی ایران، نقش محوری در شکل‌دهی به سیاست خارجی این کشور دارد. اصول و ارزش‌های اسلامی و شیعی بر تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای دیپلماتیک ایران تأثیر می‌گذارند. این موضوع می‌تواند بر تفسیر و اجرای قوانین بین‌المللی مرتبط با حقوق بشر، حقوق بشردوستانه، و حقوق جنگ تأثیرگذار باشد. ایران با حمایت از گروه‌های شیعه در کشورهای مختلف، سعی در تقویت نفوذ خود و ترویج ایدئولوژی شیعی دارد. این حمایت‌ها می‌تواند به تنش‌ها و درگیری‌های منطقه‌ای منجر شده و در نتیجه، تحولات حقوق بین‌الملل را تحت تأثیر قرار دهد. برای مثال، حمایت ایران از حزب‌الله در لبنان و حوثی‌ها در یمن، تأثیرات مهمی بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با منازعات مسلحانه و حقوق بشردوستانه دارد.

تأثیر انقلاب اسلامی بر فرهنگ سیاسی خارجی ایران

یکی از اصول اساسی انقلاب اسلامی ایران، صدور انقلاب و ترویج ارزش‌های اسلامی و انقلابی به دیگر کشورهای جهان است. این اصل در سیاست خارجی ایران به صورت حمایت از جنبش‌های اسلامی و انقلابی در دیگر کشورها تجلی پیدا می‌کند. این سیاست می‌تواند بر روابط بین‌المللی و تحولات حقوق بین‌الملل تأثیر بگذارد، به ویژه در زمینه حقوق بشر و دموکراسی. ایران با تلاش برای ترویج ایدئولوژی انقلاب اسلامی در سازمان‌های بین‌المللی، سعی در شکل‌دهی به هنجارها و قوانین بین‌المللی دارد. این موضوع می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌های سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد تأثیرگذار باشد (Mohammadi, 2012).

دیپلماسی مقاومت و تأثیر آن بر حقوق بین‌الملل

ایران به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در سیاست مقاومت در برابر سلطه غرب، سعی در تقویت استقلال و خودکفایی خود دارد. این سیاست می‌تواند به تشدید تنش‌ها و تحریم‌های بین‌المللی منجر شود و در نتیجه، تأثیرات مهمی بر تحولات حقوق بین‌الملل داشته باشد. ایران با تشکیل و حمایت از ائتلاف‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، سعی در تقویت نفوذ خود و مقابله با نفوذ غرب دارد. این سیاست می‌تواند بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با امنیت منطقه‌ای و جهانی تأثیرگذار باشد.

تأثیر فرهنگ مذاکره و تعامل در سیاست خارجی ایران

ایران با تکیه بر فرهنگ مذاکره و تعامل، سعی در حل منازعات و تنش‌های بین‌المللی از طریق گفتگو و دیپلماسی دارد. این رویکرد می‌تواند به شکل‌دهی به قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با حل منازعات و میانجی‌گری کمک کند. مذاکرات هسته‌ای ایران با قدرت‌های جهانی نمونه بارزی از تأثیر فرهنگ مذاکره و تعامل ایران بر تحولات حقوق بین‌الملل است. توافق‌نامه‌های حاصل از این مذاکرات، به ویژه برجام (برنامه جامع اقدام مشترک)، تأثیرات مهمی بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای داشته است.

تأثیر ارزش‌های فرهنگی بر حقوق بشر و حقوق بشردوستانه

ایران با تکیه بر تفسیر اسلامی از حقوق بشر، سعی در ترویج ارزش‌های فرهنگی و مذهبی خود در زمینه حقوق بشر دارد. این تفسیر می‌تواند بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با حقوق بشر تأثیرگذار باشد و به شکل‌دهی به هنجارهای جدید کمک کند. ایران با تأکید بر

اصول و ارزش‌های بشردوستانه اسلامی، سعی در تقویت حقوق بشردوستانه در سطح بین‌المللی دارد. این رویکرد می‌تواند بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با حقوق بشردوستانه و رفتارهای جنگی تأثیرگذار باشد.

تأثیر فرهنگ سیاسی خارجی ایران بر نظم اقتصادی جهانی

ایران با تأکید بر سیاست "اقتصاد مقاومتی" که در واکنش به تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی توسعه یافته، سعی در تقویت خودکفایی اقتصادی و کاهش وابستگی به واردات دارد. این رویکرد می‌تواند بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با تجارت، تحریم‌ها و روابط اقتصادی تأثیرگذار باشد. به عنوان مثال، مقاومت در برابر تحریم‌ها و تلاش برای توسعه روابط اقتصادی با کشورهای غیرغربی، به شکل‌دهی به ائتلاف‌های جدید اقتصادی و تغییر در نظم اقتصادی جهانی کمک می‌کند. ایران با تقویت همکاری‌های اقتصادی منطقه‌ای، به ویژه با کشورهای همسایه و آسیای میانه، سعی در تقویت موقعیت اقتصادی خود و ترویج نظم اقتصادی جدید در منطقه دارد. این همکاری‌ها می‌تواند به تدوین و اجرای قوانین و مقررات جدید اقتصادی و تجاری در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی منجر شود.

نقش ایران در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

ایران به عنوان یکی از اعضای فعال سازمان ملل متحد، در تدوین و تفسیر قوانین و مقررات بین‌المللی نقش مهمی ایفا می‌کند. مشارکت ایران در مذاکرات و تصمیم‌گیری‌های این سازمان، به ویژه در زمینه‌های حقوق بشر، محیط زیست، و منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، تأثیرات مهمی بر تحولات حقوق بین‌الملل دارد. ایران به عنوان یکی از اعضای مهم سازمان همکاری اسلامی (OIC)، سعی در ترویج ارزش‌ها و اصول اسلامی در سطح بین‌المللی دارد. این سازمان می‌تواند به عنوان یک نهاد تأثیرگذار بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با مسائل مذهبی و حقوق بشر عمل کند. ایران به عنوان یکی از اعضای مهم اوپک (OPEC)، در تعیین سیاست‌های جهانی انرژی و قیمت نفت نقش مهمی دارد. این نقش می‌تواند بر تحولات حقوق بین‌الملل در زمینه‌های انرژی و محیط زیست تأثیرگذار باشد.

تأثیر فرهنگ سیاسی ایران بر امنیت منطقه‌ای و جهانی

ایران با موقعیت استراتژیک خود در خلیج فارس، نقش مهمی در امنیت منطقه‌ای ایفا می‌کند. سیاست‌های امنیتی ایران در این منطقه، از جمله حمایت از گروه‌های شبه‌نظامی و حضور نظامی در آب‌های بین‌المللی، می‌تواند بر قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با امنیت دریایی و حقوق دریاها تأثیرگذار باشد. ایران با حمایت از گروه‌های مختلف در منازعات منطقه‌ای، تأثیرات مهمی بر تحولات حقوق بین‌الملل مرتبط با حقوق جنگ و حقوق بشردوستانه دارد. نقش ایران در جنگ‌های سوریه، عراق، یمن و لبنان، نمونه‌هایی از این تأثیرات است.

تأثیر فرهنگ سیاسی ایران بر حقوق محیط زیست

ایران با تأکید بر اصول توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست در سیاست‌های داخلی و خارجی خود، می‌تواند نقش مهمی در تدوین و اجرای قوانین و مقررات بین‌المللی مرتبط با محیط زیست و تغییرات اقلیمی ایفا کند. مشارکت ایران در توافق‌نامه‌های زیست‌محیطی بین‌المللی، از جمله توافق‌نامه پاریس، نشان‌دهنده تعهد این کشور به مسائل محیط زیستی است. ایران با تقویت همکاری‌های زیست‌محیطی منطقه‌ای، به ویژه با کشورهای همسایه و حوزه خلیج فارس، می‌تواند به تدوین و اجرای قوانین و مقررات جدید زیست‌محیطی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی کمک کند.

بنابراین فرهنگ سیاسی خارجی ایران، با تکیه بر اصول و ارزش‌های مذهبی، انقلابی، و مقاومت، تأثیرات گسترده‌ای بر تحولات حقوق بین‌الملل دارد. این فرهنگ سیاسی بر حوزه‌های مختلفی از جمله حقوق بشر، حقوق بشردوستانه، حقوق جنگ، حقوق محیط زیست، نظم اقتصادی جهانی، و امنیت منطقه‌ای و جهانی تأثیرگذار است. از طریق مشارکت فعال در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، حمایت از گروه‌های

مختلف، و ترویج ارزش‌های فرهنگی و مذهبی خود، ایران توانسته است نقش مهمی در شکل‌دهی به قوانین و مقررات بین‌المللی ایفا کند. درک این تأثیرات می‌تواند به بهبود روابط بین‌المللی و تقویت همکاری‌های جهانی کمک کند.

نتیجه‌گیری

فرهنگ سیاسی ایرانیان به دلیل تغذیه از منابع مختلف که گاه در تعارض با یکدیگرند، بررسی‌های فرهنگی درباره رفتار سیاسی را دچار مشکل ساخته است. در عین حال، این واقعیت که ایرانیان نسبت به حاکم و حکومت مشروع و روابط جامعه اسلامی با بیگانگان، چگونه می‌اندیشند، منجر به ظهور دانش سیاسی آنان می‌گردد و ریشه طرح این پرسش‌ها و منابع پاسخ به آن‌ها را باید در فرهنگ سیاسی جست و جو کرد.

در میان آنچه که درباره فرهنگ سیاسی ایرانیان سخن رانده شد، دو عنصر، بیشترین نقش را در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ایفا نمودند. یکی، ارزش‌ها و سنت‌های دینی با تکیه بر اندیشه شیعی و دیگری فرهنگ سیاسی تابعیت.

درباره نقش تعیین‌کننده ارزش‌های شیعی در سیاست خارجی، به روشنی در منابع رسمی و نیز در محافل آکادمیک، سخن به میان آمده است. گاهی چنان بی‌پروا این ارزش‌ها را برای جهانیان عرضه داشته ایم که آنان را دچار سوء ظن ساخته و البته تبلیغات توهّم‌آمیز غربی‌ها نیز آن را تشدید ساخته است. حال آن که در دوره‌های بعد، با تمسک به مفهوم مصلحت و وسیع که در شریعت اسلام آمده است، بسیاری از موارد تزامم میان اصول سیاست خارجی و وظایف دولت اسلامی حل گردید.

اما عنصر تابعیت در فرهنگ سیاسی ایرانیان، منشأ بسیاری از تحرکات سیاسی آنان است.

اگرچه برخی نگرش‌ها و ایدئولوژی‌های افراد به عنوان واسطی متغیر در شکل‌گیری ذهنیت مردم نسبت به نوع رابطه با بیگانگان است و از طرق مختلف برفرآیند تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارد؛ اما به نظر می‌رسد که در تصمیمات سیاست خارجی، نقش اصلی را رهبران ایفا نموده و بیشتر، آنان به این موضوع علاقه مند می‌باشند. افراد جامعه نیز به موضوعات مورد توجه نخبگان سیاسی علاقه نشان داده و از خود واکنش نشان می‌دهند. البته اعتماد و گرایش مردم مسلمان به رهبران دینی، عامل قدرت مندی برای این واکنش است.

البته دو نکته را نمی‌توان از نظر دور داشت؛ اول، بر جسته کردن تأثیر فرهنگ سیاسی تابعیت، که بنابر تجربه تاریخی، در دوره‌های طولانی تاریخ ایران قابل بازبازی است، به معنای نادیده انگاشتن تأثیر سایر مولفه‌های فرهنگی سیاسی در سیاست خارجی نمی‌باشد. دوم، در برهه‌های کوتاهی از تاریخ معاصر مانند: دوران نهضت مشروطیت، فضای باز سیاسی دهه ۲۰ و مبارزات نهضت ملی، سال‌های بین ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۱ و سرانجام آغاز دوران توفنده انقلاب، مردم ایران مشارکت فعال سیاسی را تجربه کردند. هرچند پیروزی انقلاب اسلامی به شکل‌گیری یک فرهنگ تالیفی و به عبارت دیگر، فرهنگ سیاسی تبعی / مشارکتی یاری رساند؛ اما وجه مشارکتی آن، تأثیر کمتری بر سیاست‌گذاری خارجی داشته است و اغلب مردم، درباره اهداف سیاست خارجی، براساس خواست نخبگان از خود واکنش نشان می‌دهند. به طور کلی می‌توان گفت که مشارکت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران، از مشارکت مبتنی بر بسیج توده‌ای آغاز شده است و در شرایط کنونی، شکل این نوع مشارکت در حال دگرگونی است. در طی زمانی که مردم بر اساس مدل بسیج توده‌ای از خود تحرک نشان می‌دادند، فرهنگ سیاسی تبعی در بین آنان غلبه داشته و به تدریج جنبه مدنی و فعالانه به خود می‌گیرد. جامعه ایرانی در سال‌های اخیر شاهد تجربه تازه‌ای از شکل‌گیری فرهنگ سیاسی مشارکتی بوده است.

در نهایت می‌توان نقش فرهنگ را در سیاست خارجی ایران در موارد زیر خلاصه کرد:

تاریخ و تمدن غنی: ایران با تاریخ چند هزار ساله، دارای تمدنی غنی و ارزشمند است که تأثیر مستقیمی بر سیاست خارجی آن دارد. این تاریخ و تمدن در سیاست خارجی ایران به عنوان نمادی از هویت ملی و قدرت فرهنگی استفاده می‌شود.

مذهب: مذهب شیعه در ایران نقش مهمی در سیاست خارجی ایفا می‌کند. ایدئولوژی جمهوری اسلامی که بر مبنای اصول اسلامی بنا شده، در تعیین و جهت‌دهی سیاست‌های خارجی تأثیرگذار است. حمایت از جنبش‌های شیعی در کشورهای دیگر و ترویج ارزش‌های اسلامی از جمله این تأثیرات است.

زبان و ادبیات: زبان فارسی و ادبیات غنی ایرانی نیز به عنوان ابزارهای فرهنگی در دیپلماسی عمومی ایران مورد استفاده قرار می‌گیرند. برگزاری نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و فعالیت‌های فرهنگی در کشورهای دیگر، بخشی از سیاست فرهنگی ایران در عرصه بین‌المللی است.

سنت‌ها و آداب و رسوم: دست‌ها و آداب و رسوم ایرانی در مناسبت‌های بین‌المللی و تعاملات دیپلماتیک نیز نقش مهمی دارند. مهمان‌نوازی و احترام به فرهنگ‌های دیگر از جمله ویژگی‌های برجسته دیپلماسی فرهنگی ایران است.

همچنین می‌توان تأثیر سیاست خارجی ایران بر تحولات حقوق بین الملل هم در موارد زیر خلاصه کرد:

حقوق بشر: سیاست خارجی ایران در زمینه حقوق بشر، تأثیراتی بر تحولات حقوق بین‌الملل داشته است. به ویژه در زمینه‌هایی مانند حقوق زنان و آزادی‌های دینی، ایران مورد انتقاد برخی از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته است.

برنامه هسته‌ای: یکی از مهم‌ترین زمینه‌های تأثیر سیاست خارجی ایران بر حقوق بین‌الملل، برنامه هسته‌ای است. توافقنامه برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) و مذاکرات مرتبط با آن، نمونه‌هایی از این تأثیرات هستند. این توافقنامه نه تنها روابط ایران با قدرت‌های جهانی را تحت تأثیر قرار داد، بلکه به عنوان یک نمونه مهم از دیپلماسی چندجانبه در حقوق بین‌الملل شناخته شد.

مبارزه با تروریسم: ایران به عنوان یکی از بازیگران مهم در مبارزه با تروریسم در خاورمیانه، نقش قابل توجهی در شکل‌دهی به سیاست‌ها و قوانین بین‌المللی مرتبط با این موضوع داشته است. همکاری‌ها و اختلافات ایران با دیگر کشورها در این زمینه، تأثیرات مهمی بر حقوق بین‌الملل گذاشته است.

تحریم‌های اقتصادی: تحریم‌های اقتصادی اعمال شده بر ایران توسط برخی از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی، نه تنها روابط بین‌المللی ایران را تحت تأثیر قرار داده، بلکه مسائل حقوقی مهمی را در زمینه حقوق بین‌الملل اقتصادی و تجاری مطرح کرده است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Ahmadi, H. (2006). *Islamists and the Issue of Violence in Egypt*. *Goftego Journal*(18).
- Frankel, J. (1991). *International Relations in a Changing World* (A. Alam, Trans.). Office of Political and International Studies.
- Fuller, G. (1994). *The Center of the World (Iran's Geopolitics)* (A. Mokhber, Trans.). Markaz Publishing.
- Ghavam, A. (1994). *Comparative Politics*. SAMT.
- Ghavam, A. (2005). Culture: The Forgotten Part or Essential Element of International Relations Theory. *Foreign Policy Journal*, 19, 291.
- Kazemi, A. A. (1997). *The Role of Power in Society and International Relations*. Qoms Publishing.
- Khoshvakht, M. H. (1996). *Analysis of Decision-Making in Foreign Policy*. Ministry of Foreign Affairs Printing and Publishing Institute.
- Mautner, M. (2011). Three approaches to Law and Culture". *Cornell Law Review*, 96, 839.
- Mazarr, M. (1989). Culture and International Relations: A Review of Several Theories. *Political-Economic Information*(113-114), 37.
- Mohammadi, M. (2012). *Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran; Principles and Issues*. Dadgostar.
- Moshirzadeh, H. (2017). Explanation of foreign Policy, Theoretical Foundations. *Quarterly Journal of Public Policy*, 3(1).
- Naqibzadeh, A. (2003). *The Impact of National Culture on the Political Behavior of Iranians*. Center for the Recognition of Islam and Iran.
- Rocher, G. (1988). *Social Action** (H. Zanjani, Trans.). Ferdowsi University Press.
- Sariolghalam, M. (1998). Tribal Foundations of Iran's Political Culture. *Political and Economic Information*(135).
- Schachter, O. (1982). International Law in Theory and Practice: General Course in Public International Law". *Recueil des cours*, 178, 23.
- Schiller, H. (1998). Mass Communication and the American Empire* (A. Abedini & A. Alireza, Trans.). In *Framework and Orientations of Foreign Policies of the Islamic Republic of Iran* (pp. 100). Soroush Publishing.
- Tajik, M. (2007). Student Movement and Cultural Policy. *Ayin Monthly*(10), 44.
- Thompson, R., M. (1990). *Ellis and A. Vildarski cultural theory*. westview.
- Throsby, D. (2003). *Economics and Culture* (K. Farhadi, Trans.). Ney Publishing.
- Varner, I. I., & Varner, K. (2014). The Relationship Between Culture and Legal Systems and the Impact on Intercultural Business Communication. *Global Advances in Business Communication*, 3(1, Article 3).